

TYSK GRAMMATIK

A. ORD & ORDBOG

1. **Ordklasser**
 1. Ordklasse & ordbog
2. **Udsagnsord**
 1. Former
 2. Tider
 3. Udsagnsled, sammensat tid, hjælpeudsagnsord
 4. Passiv
 5. Mådesudsagnsord
 6. Ordbog: navneform
 7. Ordbog: bøjning
 8. Ordbog: sammensatte udsagnsord
 9. Tillægsformer som tillægsord:
3. **Navneord**
 1. **Dansk:** køn, tal, bestemthed
 2. Flertal
 3. Kasus: ejefald (genitiv):
 4. **Tysk:** køn:
 5. Sammensatte navneords køn
 6. Flertal, m & n
 7. Flertal, f
 8. Bestemthed
 9. Kasus
 10. Sammenfatning: kendeord & navneord
 11. m, n-bøjning
 12. m, ns-bøjning
4. **Tillægsord**
 1. Anvendelse
 2. Bøjning
 3. Gradbøjning
 4. Bøjning i køn, tal, bestemthed
 5. Ordbogsform
5. **Stedord**
 1. Henvisning
 2. Person
 3. De almindelige stedord
 4. Henvisning, 3. person ental
 5. Det tilbagevisende stedord *sig*.
 6. Det henførende stedord
 7. wer
 8. was
 9. Artikler
 10. Den bestemte artikel
 11. Den ubestemte artikel
 12. Ejestedord
 13. Det tilbagevisende ejestedord *sin*
 14. Andre stedord, der bruges som kendeord:
 15. Kendeord brugt navneagtigt
6. **Biord**
7. **Bindeord**
 1. Sideordnende
 2. Underordnende
8. **Forholdsord**
9. **Talord**

10. **Svære ord**
 1. da
 2. der
 3. før / inden
 4. først (biord)
 5. hvis
 6. om
 7. som

B. **BØJNING**

1. **Udsagnsord**
 1. Navneform, stamme, bøjning
 2. Endelser for tal & person:
 3. (e)
 4. Svage verber
 5. Stærke verber
 6. Stærke verber, afvigelser i nutid
 7. Uregelmæssige, svage verber (e-a-a-verber)
 8. Hjælpeverberne sein, werden, haben
 9. geworden / worden
 10. Mådesudsagnsordene + wissen
 11. Konjunktiv
2. **Navneord**
3. **Stedord**
 1. Den bestemte artikel: der
 2. Den ubestemte artikel: ein
 3. De almindelige stedord
 4. Det henførende stedord: der
 5. wer
4. **Tillægsord**
 1. **Gradbøjning**
 2. Nogle får omlyd, f.eks.:
 3. Nogle er uregelmæssige:
 4. mehr / mehrere
 5. På tysk gradbøjes aldrig med *mere* og *mest*, kun med endelse.
 6. Forstærkelse: meget
 7. Sammenligningsord: som / end
 8. **Tillægsordet bøjning i køn, tal & kasus (5-e)**
 9. Tillægsord bøjes foran navneord
 10. Tillægsord brugt som navneord
 11. Sideordnede tillægsord bøjes ens
 12. Gradbøjning + tillægsordsbøjning
 13. Tillægsform + tillægsordsbøjning
5. **Talord**

C. ANALYSE

1. **Udsagnsled**
 1. Sætning
2. **Grundled**
 1. Overensstemmelse
 2. Foreløbigt & egentligt grundled
3. **Genstandsled**
 1. Transitive & intransitive verber
 2. Genstandsled i dativ
 3. Omsagnsled til grundled
 4. Omsagnsled til genstandsled
4. **Hensynsled**
5. **Biled**
6. **Fordobling af led**
 1. Navnetillæg
 2. Sammenligningsled.
7. **Forholdsordsforbindelse**
8. **Bindeord**
9. **Tillægsagtige led**

D. SÆTNINGSBYGNING i øvrigt

1. **Sætninger**
 1. Hovedsætning
 2. Bisætning
 3. Sammensat udsagnsled:
 4. ist gewesen, hat begonnen
 5. Udvidet navneform
 6. **um...zu**
 7. bitten + navneform
 8. Sammensatte udsagnsord: løst sammensatte: mitteilen
 9. fast sammensatte: übersetzen
2. **Genitiv**
 1. Navne
 2. Dansk forholdsordsforbindelse → tysk genitiv.
3. **Forholdsordforbindelse**
 1. Forholdsord + **A**
 2. Forholdsord + **D**
 3. Forholdsord + **G**
 4. Forholdsord + **G/D**
 5. Forholdsord + **A/D**
 1. retning (hvorhen?): **A**
 2. sted (hvor): **D**
 3. billedlig betydning
 4. overført betydning
 6. Forholdsordsforbindelser kan ikke skilles ad
 7. Forholdsord + almindeligt stedord
 8. Forholdsord + navneform / bisætning
4. **Diverse ordstillingsregler**
 1. Biled. tid før sted
 2. Almindelige stedord i **A/D**
5. **Tidsangivelser**
 1. **A**
 2. **forholdsordsforbindelse**
 3. **biord**
 4. Måneders navne
 6. Anfang, Mitte, Ende
 7. **Verbets tid ved seit & schon**

A. ORD & ORDBOG

A.1. ORDKLASSER

Udsagnsord	(verbum/verber – <i>vb.</i>)
Navneord	(substantiv – <i>sb.</i>)
Tillægsord	(adjektiv – <i>adj.</i>)
Stedord	(pronomen/pronominer – <i>pron.</i>)
Biord	(adverbium/adverbier – <i>adv.</i>)
Bindeord	(konjunktion – <i>konj.</i>)
Forholdsord	(præposition – <i>præp.</i>)
Talord	

A.1.1. Det kan være vigtigt, at du gør dig klart, hvilken **ordklasse**, du har med at gøre, inden du slår ordet op i ordbogen.

Eks.:	klæde (<i>vb.</i>)	kleiden	(fx jmdn/sich zweckmäßig)
	klæde (<i>sb.</i>)	Tuch	n. "-er
Eks.:	klø (<i>vb.</i>)	jucken	(vi.) (fx die Haut juckt)
	klø (<i>sb.</i>)	1. Prügel	pl.
Eks.:	ved (<i>sb.</i>) (<i>træ</i>)	Holz	n.
	ved (<i>præp.</i>)	an	(om stedet) + D

A.2. UDSAGNSORD

udtrykker handlingen / det der sker i sætningen.

A.2.1. Former

Navneform (infinitiv – <i>inf.</i>)	(at) male, gå, kunne
Nutid (præsens – <i>præs.</i>)	(han) maler, går, kan
Datid (præteritum – <i>præt.</i>)	han /malede, købte, gik, kunne
Bydeform (imperativ – <i>imp.</i>)	mal, gå (!)
Tillægsform (perfectum participium – <i>pf. .ptc.</i>)	malet, købt, gået, kunnet ender altid på –t på dansk
Lang tillægsform (præsens participium – <i>præs. ptc.</i>)	malende, gående ender altid på –ende på dansk:

A.2.2. Tider

Nutid:	maler, går, kan
Datid:	malede, købte, gik, kunne
Førnutid (perfektum – <i>pf.</i>):	har malet, er gået
Førdatid (plusquamperfectum):	havde malet, var gået.
Fremtid (futurum):	vil male, vil gå

- A.2.3. Kun nutid, datid og bydeform kan bruges alene som **udsagnsled**.
Førnutid, førdatid og fremtid er **sammensatte tider**, der kræver 2 udsagnsord:

	Hjælpeudsagnsord	Hovedudsagnsord
førnutid	har	malet
	er	gået
førdatid	havde	malet
	var	gået
fremtid	vil	male
		gå
Sammenfatning:		
førnutid	har/er (nutid)	tillægsform
førdatid	havde/var (datid)	
fremtid	vil (nutid)	navneform

På tysk er **hjælpeudsagnsordene**: haben, sein, **werden**.

- A.2.4. Nogle verber (de transitive, se C.3.1.) kan omsættes til **passiv**:

Nutid:	bliver malet / males
Datid:	blev malet / (maledes)
Førnutid:	er blevet malet
Førdatid:	var blevet malet
Fremtid:	vil blive malet
Navneform:	(at) blive malet / (at) males

På dansk bruges s-form eller hjælpeudsagnsordet at blive + **tillægsform**. På tysk bruges hjælpeudsagnsordet **werden** + tillægsform.

- A.2.5. **Mådesudsagnsord** (modalverber)
skulle, ville, kunne, måtte, turde, burde, gide
kan også bruges som hjælpeverber. De forbindes med et hovedudsagnsord i navneform uden "at":

Eks.: Købmanden **kan sende** varerne i dag.
Han **kunne** ikke **sælge** cyklen.
Vi **ville købe** huset.
Hun **måtte** gerne **gå** i biografen.

På tysk er mådesudsagnsordene:

dürfen:	at måtte (tilladelse)
können:	at kunne
mögen:	at gide / bryde sig om / have lyst til / kunne lide
müssen:	at måtte / skulle / være nødt til (nødvendighed)
sollen:	at skulle / burde (ordre/pligt)
wollen:	at ville (vilje)

- A.2.6. **Ordbog: navneform**

dansk:	male	gå	kunne
tysk:	malen	gehen	können

I en dansk tekst, der skal oversættes, kan der være udsagnsord i alle mulige former. Før du kan bruge ordbogen, må du finde navneformen på dansk. Prøv evt. med *at* foran.

A.2.7.

Ordbog: bøjning

svage verber	bøjning ikke angivet	→ listen bagi
stærke verber	sehen*	
e-a-a-verber	senden*	
mådesudsagnsord	können*	
hjælpeverber	sein, werden, haben	
Altså:		
slå ordet op	*	→ listen bagi
Eller:	ingen angivelse	svag bøjning
→ listen bagi	ordet står der	brug den viste bøjning
	ordet står der ikke	svag bøjning

A.2.8.

Ordbog: sammensatte udsagnsord

Ingen trykstreg: trykket ligger på første led

Eks.: mitteilen → tryk på *mit*
 beilegen → tryk på *bei*

I tvivlstilfælde angives tryk

Eks.: 'durcharbeiten → tryk på *durch*
 über'weisen → tryk på *weis*

A.2.9.

Tillægsformerne kan også bruges som tillægsord:

som	varen er dyr	tillægsord
også	varen er fristende	lang tillægsform
	varen er leveret	tillægsform
og som	et dyrt tilbud	tillægsord
også	et fristende tilbud	lang tillægsform
	en leveret vare	kort tillægsform

Tillægsformen bøjes så ligesom et tillægsord:

som	den dyre vare	tillægsord
også	det solgte parti	tillægsform
	den leverede vare	
	den indkomne tilbud	

Pas på ikke at forveksle formen med datid!

Eks.: De **leverede** varer for 5.000 kr.: datid, udsagnsled i sætningen
 De **leverede** varer er for dyre: tillægsform som tillægsord, del af grundledet

Også på tysk bøjes tillægsformer, brugt som tillægsord, ligesom tillægsord (B.4.14)

A.3.

NAVNEORD

levende væsner	dreng, kvinde, elefant, myg	du kan sætte en/et/nogle foran
ting	hytte, cykel, TV, æske	
begreber	mod, angst, flid, TV	
mængder	øl. mel. kvæg	
navne	Susanne, Næstved, Amerika	

A.3.1. Navneord har på dansk 2 **køn**. De bøjes i **tal** og **bestemthed**, så at hvert navneord har 4 former:

Køn	Ental (singularis – <i>sg.</i>)		Flertal (pluralis – <i>pl.</i>)	
	ubestemt	bestemt	ubestemt	bestemt
n-ord	(en) bil	bilen	biler	bilerne
t-ord	(et) hus	huset	huse	husene

A.3.2. Navneord kan danne **flertal** på mange forskellige måder. Ved nogle ord kan man ikke kende flertalsformen, men må se den af sammenhængen.
Eks.: æg, mus, hold, bilag.

A.3.3. **Kasus**: alle 4 former kan bøjes til ejefald (genitiv – **G**):

(en) classes	klassens	(nogle) klassers	klassernes
(et) lands	landets	(nogle) landes	landenes

Et dansk navneord har altså i alt 8 former.

A.3.4. På **tysk** har navneordene **3 køn**:

hankøn (maskulinum – <i>m.</i>):	Schlüssel <i>m.</i>
hunkøn (femininum – <i>f.</i>):	Tür <i>f.</i>
intetkøn (neutrum – <i>n.</i>):	Schloss <i>n.</i>

A.3.5. Et **sammensat navneords** køn retter sig efter sidste led i sammensætningen.

Eks.: et stueur:	en stue + et ur
die Zimmeruhr:	das Zimmer + die Uhr

Ordbogen angiver tit ikke køn. Så må du slå op under sidste ord i sammensætningen, her *Uhr*.

A.3.6. **Flertal, m & n**

dansk	opslag	sva	tysk
mænd	mand	Mann <i>m.</i> "-er	(die) Männer
låse	lås	Schloss <i>n.</i> "...össer	(die) Schlösser
sønner	søn	Sohn <i>m.</i> "-e	(die) Söhne
dage	dag	Tag <i>m.</i> -e	(die) Tage
ånder	ånd	Geist <i>m.</i> -er	(die) Geister
vinduer	vindue	Fenster <i>n.</i> -	(die) Fenster
haver	have	Garten <i>m.</i> "-	(die) Gärten
skjorter	skjorte	Hemd <i>n.</i> -en	(die) Hemden
kontorer	kontor	Büro <i>n.</i> -s	(die) Büros

A.3.7. **Flertal, f**

De fleste tilføjer –(e)n. Her er ordbogen tavs. Nogle få har en anden endelse. Så er den angivet:

dansk	opslag	sva	tysk
varer	vare	Ware <i>f.</i>	(die) Waren
tider	tid	Zeit <i>f.</i>	(die) Zeiten
byer	by	Stadt <i>f.</i>	(die) Städte
mødre	moder	Mutter <i>f.</i> "	(die) Mütter
firmaer	firma	Firma <i>f.</i> "...men	(die) Firmen

A.3.8. På tysk vises **bestemthed** ikke ved bøjning (endelse), men ved bestemt kendeord foran.

A.3.9. Tysk har 4 **kasus**, men overlader det mest til **kendeordene** at vise dem. Dog:

sg, G, m & n: des Mann(e)s, des Kind(e)s
 - og navne: Peters, Susannes, Berlins
pl, D: (in) den Häusern
 - men: (mit) den Frauen, (mit) den Autos

A.3.10. **Sammenfatning**
 På tysk er det mest **kendeordenes** opgave at vise bestemthed samt køn, tal og kasus.

A.3.11. **m, n-bøjning**

kunde Kunde *m.* -n -n
 leverandør Lieferant *m.* -en -en
 herre Herr *m.* -n -en

<i>sg.</i>	N	(der)	Kunde	Lieferant	Herr
	A	(den)	Kunden	Lieferanten	Herrn
	G	(des)			
	D	(dem)			
<i>pl.</i>		(die)			Herren

A.3.12. **m, ns-bøjning**

navn Name *m.* -ns -n
sg.: der Name den Namen des Namens dem Namen
pl.: die Namen

A.4. **TILLÆGSORD**
 betegner en egenskab hos navneord. De beskriver / lægger sig til navneord.
 Eks.: fin, gammel, grøn, død, glad, god, hurtig, fordelagtig, interessant, intelligent.

A.4.1. Tillægsord kan enten stå direkte foran navneordet
 Eks.: en **gammel** mand
 eller de kan stå alene

Eks.: manden er **gammel**
 børnene løb **glade** omkring i haven

Endelig kan de bruges som **bi-led**. Så karakteriserer de udsagnsleddet eller hele sætningen

Eks.: det går **fint**
 eleverne klarede sig **godt** ved eksamen
 de kørte **hurtigt**

A.4.2. Tillægsord kan **gradbøjes** og bøjes i **køn, tal & kasus**

A.4.3.

Gradbøjning (komparation)

1. grad (grundform / positiv)
2. grad (højere grad / komparativ – *komp.*)
3. grad (højeste grad / superlativ – *sup.*)

På dansk gradbøjes med endelser:

fin	finere	finest
gammel	ældre	ældst
fordelagtig	fordelagtigere	fordelagtigst

eller med mere / mest:

fordelagtig	mere fordelagtig	mest fordelagtig
interessant	mere interessant	mest interessant

A.4.4.

Tillægsord bøjes efter det navneord, de lægger sig til, i **køn**

Eks.: en gammel mand	men: et gammelt hus
manden er gammel	huset er gammelt

og i **tal**

Eks.: de gamle huse, husene er gamle

og i **bestemthed**

Eks.: den gamle mand

A.4.5.

Ordbogsform = 1. grad (altså væk med gradbøjning), ental, n-ords-køn, ubestemt
For at kunne slå et tillægsord op i ordbogen skal du finde ordbogsformen.

A.5.

STEDORD

står enten i stedet for et navneord : **navneagtigt**(substantivisk), eller de står foran et navneord og bestemmer det nærmere: **kendeord**.

Navneagtige:

det almindelige stedord	(A.5.3.)
det tilbagevisende (refleksive) stedord	(A.5.5.)
det henførende (relative) stedord (rel. pron.)	(A.5.6.)
de spørgende stedord wer og was	(A.5.7-8.)
de ubestemte stedord jemand (nogen) og niemand (ingen)	

Kendeord:

artikler (A.5.9.):	bestemt artikel	(A.5.10.)
	ubestemt artikel	(A.5.11.)
ejestedord	(possessive pronominer – <i>poss. pron.</i>)	(A.5.12-13.)
andre kendeord		(A.5.14.)

Kendeord brugt navneagtigt (A.5.15.)

A.5.1.

Henvisning

Navneagtige stedord tager køn, tal og kasus efter det navneord, de henviser til (står i stedet for).

Eks.:

Huset(1) er bygget for hundrede år siden. **Det**(1) har stråtag. **Tilbygningen**(2) er helt ny. **Den**(2) har alle moderne bekvemmeligheder. **Bygningerne**(3) udgør en smuk enhed. **De**(3) passer sammen i stil.

Sådan er det også på tysk.

A.5.2.

Person

er noget særligt for stedord, både på dansk og tysk. Men på tysk bestemmer den verbets endelse, hvis grundledet er et stedord, og er derfor særlig vigtig.

	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
1. person den der taler	jeg	vi
2. person den, man taler til	du	I
3. person den/det, man taler om	han, hun, den, det, man, hvem, hvad, nogen, ingen navneord i <i>sg.</i>	de, De navneord i <i>pl.</i>

og på tysk

1.	ich	wir
2.	du	ihr / Ihr
3.	er, sie es man, wer, was, etwas, jemand, niemand navneord i <i>sg.</i>	sie / Sie navneord i <i>pl.</i>

A.5.3.

Det almindelige stedord

kasus	<i>sg.</i>						<i>pl.</i>		
	1. p.	2. p.	3. p.				1. p.	2. p.	3. p.
N	jeg	du	han	hun	den	det	vi	I	de / De
A	mig	dig	ham	hende			os	jer	dem / Dem

A.5.4.

Henvielse, 3. person *sg.*

På dansk har vi 2 par:

henvielse til personer: han-/hunkøn: han/kun, ham/hende

henvielse til ting: n-ord/t-ord: den/det

Tysk har 3 køn, der henviser til både ting og personer: er/sie/es

Eks.: **Der Mann** ging zu Bett. **Er** war müde.

Der Tisch ist kaputt. **Er** ist auch alt.

Die Frau ist jung. **Sie** ist auch hübsch.

Die Tasche war teuer, aber **sie** ist auch von guter Qualität.

Das Haus gehört mir, ich habe **es von meinen** Eltern geerbt.

Das Mädchen ist unglücklich, es kann **seine** Mutter nicht finden.

A.5.5.

Det tilbagevisende stedord på dansk hedder **sig**. Det henviser til grundledet og bruges i 3. person *sg.* og *pl.* Det er **A**.

Eks.: Han barberer sig
 × ○ △
 Hun glæder sig
 × ○ △
 De skynder sig
 × ○ △

På tysk hedder det **sich**, (både i **A** og **D**).

Eks.: Er rasiert sich
 Sie freut sich
 Sie beeilen sich

- A.5.5.1. Der er en forskel i 3. person pl.: På dansk bruges *sig* ikke i høflig tiltale:
 Eks.: Glæder De **Dem**, hr. Hansen?
 På tysk bruges *sich* også i høflig tiltale:
 Eks.: Freuen Sie **sich**, Herr Hansen?
- A.5.6. **Det henførende stedord** på dansk hedder **som / der** i **N**, **som / ingenting** i **A**, **hvis** i **G**.
- N:** Læreren, som underviser os i tysk, er en flink fyr.
 × ○
 Læreren, der underviser os i tysk, er en flink fyr.
 × ○
- A:** Læreren, som vi har i tysk, er en flink fyr.
 △ × ○
 Læreren, _ vi har i tysk, er en flink fyr.
 △ × ○
- G:** Læreren, hvis fag er tysk, er en flink fyr.
 g
- A.5.6.1. På tysk hedder det henførende stedord **der**. Det kan aldrig udelades.
- A.5.7. **Wer** er enten **spørgende** og betyder **hvem**
 Eks.: Wer ist da?
 eller **ubestemt henførende** og betyder **den som**.
 Eks.: Wer fleißig arbeitet, bekommt gute Zensuren.
- A.5.7.1. OBS: *hvem* i **G** hedder **hvis**.
 Eks.: Hvis lille kat er du?
 Oversættes med **G** af *wer*: **wessen**.
- A.5.8. **Was** er enten spørgende og betyder **hvad**
 Eks.: Was ist passiert?
 eller **ubestemt henførende** og betyder **det som**
 Eks.: Was man nicht selber versteht, kann man auch nicht anderen erklären.
- A.5.9. **Artikler** står foran navneord og har til opgave at vise bestemt/ubestemt samt køn og tal. På tysk skal de også vise kasus.
- A.5.10. **Den bestemte artikel**
 På dansk viser vi bestemthed ved bøjning (endelse).
 Eks.: **manden**, **huset**, **eleverne**
 Men hvis vi har et tillægsord foran navneordet, bruger vi i stedet bestemt artikel foran.
 Eks.: **den** gamle mand, **det** gamle hus, **de** flittige elever
 Tysk viser bestemthed med bestemt artikel foran navneordet. Den bestemte artikel hedder **der**.
- A.5.11. På dansk viser vi i ental ubestemthed ved at sætte den ubestemte artikel **en/et** foran navneordet. I flertal (og ved ord, der betegner masser) udelader vi artikel.
 Eks.: **en** mand, **et** hus, elever, mel.
 På samme måde på tysk. Den ubestemte artikel hedder **ein**.

- A.5.12. **Ejestedord** er også **kendeord**: de står foran et navneord og viser dets køn og tal, på tysk også kasus.
Men desuden gælder reglen om **henvisning** (A.5.1. og A.5.4.): de henviser til den ting eller person, der "ejer navneordet".

	dansk		tysk	
	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>	<i>sg.</i>	<i>pl.</i>
1. person	min	vores	mein	unser
2. person	din	jeres	dein	euer
3. person	hans, hendes	deres	sein, ihr	ihr (Ihr)
	dens, dets	(Deres)		

Dansk: *min* & *din* bøjes i køn & tal efter det følgende navneord:

mit, mine; dit, dine

Ved siden af *vores* findes det nu måske forældede *vor/vort/vore*.

Tysk: *sein* henviser til m og n, *ihr* til f.

- A.5.13. Det **tilbagevisende ejestedord sin** (sit, sine) bruges i 3. person sg. og viser tilbage til grundledet.
Eks.: Han tog sin blyant.
Det findes ikke på tysk. Der bruges også *sein/ihr*. Tysk kan altså ikke umiddelbart skelne mellem *Han tog sin blyant* og *Han tog hans blyant*, begge →
Er nahm seinen Bleistift.

- A.5.14. **Andre stedord**, der bruges som **kendeord**:

denne (dette, disse)	dieser
dén (der), hin	jener
hver, enhver	jeder
al (alt, alle)	aller
hvilken	welcher
sådan (en/et; sådanne)	solcher
ingen, intet, ikke en/et, ikke nogen/noget	kein

- A.5.15. **Kendeord brugt navneagtigt**

Eks.:

Jeg har afleveret to rapporter i denne arbejdsgruppe, du har kun afleveret **en**. Hvad så med Jensen, han har **ingen** afleveret.

Den maskine virker ikke, brug hellere **denne**. **Alt** er i stykker i dag.

- A.6. **BIORD**

bøjes i reglen ikke. De fortæller om tid, sted eller måde.

Eks.: tid: aldrig, straks, snart, ny, allerede, dengang

sted: her, der, hvor, hjemme

måde: ikke, sandsynligvis, sådan, imidlertid, heldigvis, temmelig, ret, meget, særdeles, nok

De bruges enten som **bi-led**, dvs. de lægger sig til udsagnsleddet eller hele sætningen.

Eks.: Jeg kommer **straks**

Dengang gik jeg i skole **endnu**

Dér er hun

Eller de lægger sig til et enkelt ord.

Eks.: Det er en **meget** smuk dag

Vi har penge **nok**

A.7. **BINDEORD**
er aldrig led i sætningen, men knytter led sammen. Man skelner mellem **sideordnende** og **underordnende** bindeord.

A.7.1. **Sideordnende bindeord** knytter 2 ens led sammen:

og	und
eller	oder
både ... og	sowohl ... als (auch)
hverken ... eller	weder ... noch
ikke ... men	nicht ... sondern

Eks.: Jeg kender Peter og Alfred.

 Δ Δ
Hendes hår er ikke rødt, men blåt.
 ⊗ ⊗

A.7.2. **Underordnende bindeord** knytter en bisætning til en overordnet sætning. Nogle af de vigtigste er

at	dass	skønt	obwohl, wenn ... auch
da (dengang)	als	før	bevor / ehe
da (= fordi)	da	inden	bevor / ehe
når	wenn	mens	während
hvis	wenn	så at	so dass
fordi	weil	for at	damit
om	ob		

A.8. **FORHOLDSORD**
er ord, der oftest indeholder noget om sted.

Eks.: på, i, ved, mellem, fra, af, om.

De står foran et navneord (eller stedord) og bruges til at knytte dette til et andet navneord.

Eks.: Irma er den bedste forretning i byen
eller til et andet ord

Eks.: Jeg er træt af regnvejr
eller til udsagnsleddet / hele sætningen

Eks.: Børnene leger i haven

På tysk bestemmer forholdsordet kasus hos det efterfølgende navneord (stedord). Man siger, at hvert forholdsord **styrer** en bestemt kasus.

A.9. **TALORD**
Mængdetal (én/et, to, tre, fire, ... treogtredivte) står navneagtigt eller tillægsagtigt.
Ordenstal (første, anden, tredje, fjerde, treogtredivte) bruges som tillægsord.

A.10. **SVÆRE ORD, NB!** ordklasse

A.10.1. **da**

1. bindeord (A.7.2.)

a. om tid (= dengang): **als**

Eks.: **da** jeg var på ferie, regnede det hele tiden

b. om årsag (= fordi): **da**

Eks.: **da** jeg var syg, måtte jeg melde afbud

2. biord: **doch, eben, halt**

Eks.: det véd jeg **da** ikke!

A.10.2. **der**

1. henførende stedord (A.5.6.): **der** (das, die)
Eks.: Læreren, **der** underviser os i tysk, er en flink fyr.
2. foreløbigt grundled (C.2.2, C.3.3.2.): **es, es gibt**, udelades
Eks.: **Der** er forår i luften.
Der kører mange biler på vejene om søndagen.
3. biord om sted (A.6.): **da, dort**
Eks.: Han bor **der**

A.10.3 **før / inden**

1. underordnende bindeord (A.7.2.): **ehe, bevor**, efter nægtelse også **bis**
Eks.: han går, **før/inden** jeg kommer hjem
vi er ikke tilfredse, **før** vi får varerne
2. forholdsord (A.8.)
 - a. + tidspunkt: **vor + D**
Eks.: Vi leverer **før/inden** 13. oktober.
 - b. + tidsrum (= i løbet af): **innen + D**
Eks.: Jeg ringer **inden** en time
Vi leverer **inden** 3 uger.
3. biord (A. 6)
 - a. = tidligere, før i tiden: **früher**
Eks.: **Før** var alting meget bedre
 - b. i betydningen tidligere på dagen, også: **eher**
Eks.: I går var jeg her **før**.

A.10.4. **først** (biord)

1. som nr. 1, før de andre: **zuerst**
Eks.: Han kom **først** i mål
2. ikke før end, så sent som: **erst**
Eks.: Varerne ankommer **først** den 12. november
3. til at begynde med, indledningsvis: **zuerst, zunächst**
Eks.: **Først** tager vi lige lidt grammatik

A.10.5. **hvis**

1. henførende stedord, G (A.5.6.): **dessen / deren** (B.3.4.)
Eks.: Læreren, **hvis** fag er tysk, er en flink fyr
2. spørgende stedord, G = "hvemses" (A.5.7.): **wessen** (B.3.5.)
Eks.: **Hvis** lille kat er du?
3. underordnende bindeord = såfremt, ifald (A.7.2.): **wenn** (/ falls)
Eks.: **Hvis** kvaliteten ikke er i orden, er jeg ikke interesseret.

A.10.6. **om**

1. underordnende bindeord (A.7.2.): **ob**
Eks.: Han spørger, **om** vi er interesserede i tilbuddet.
2. forholdsord (A.8.): mange muligheder, f.eks. über, von, in, um
Eks.: Fortæl mig **om** produktet! (von / über)
Kom igen **om** en uge! (in)

A.10.7. **som**

1. henførende stedord (A.5.6.): **der** (das, die)
Eks.: Læreren, som vi har i tysk, er en flink fyr.
2. bindeord, sideordnende (A.7.1.)
 - a. sammenligning (ligesom, sådan som): **wie**
Eks.: Han drikker som et svin.
Som du véd, har han problemer.
 - b. funktion, identitet (i egenskab af): **als**
Eks.: Som lærer er han kedelig.

B. **BØJNING**

B.1. **UDSAGNSORD**

B.1.1. **Ordbogsform = navneform: -(e)n**
Eks.: kaufen, kommen, bedauern
Stamme: - -(e)n
Eks.: kauf-, komm-, bedauer-
Bøjning: går altid ud fra stammen

B.1.2. **Endelser for tal & person:**

		nutid	datid	bydeform
<i>sg.</i>	1. p.	-e	-	
	2. p.	-(e)st	-(e)st	-(e)
	3. p.	-(e)t	-	
<i>pl.</i>	1. p.	-(e)n	-(e)n	-(e)n wir
	2. p.	-(e)t	-(e)t	-(e)t
	3. p.	-(e)n	-(e)n	-(e)n Sie

Datid har altså samme endelse for tal & person som nutid, undtagen i **ental 1. & 3. person, der er uden endelse.**

B.1.3. **(e)er** i praksis ikke noget problem.

- Regel 1: endelsen skal kunne høres
Eks.: er kauf-t, men: er arbeit-et, er bad-et
- Regel 2: endelsen skal kunne udtales
Eks.: du kauf-st, men: du rechn-est, du bad-est
er kauf-t, men: er rechn-et
- Regel 3: er regel 1 + 2 tilsammen: et støtte-e er nødvendigt, når stammen ender på *d*, *t*, eller noget helt umuligt

B.1.4. **Svage verber**

nutid:	stamme +	endelse for tal & person	
datid:			-(e)te + endelse for tal & person
bydeform:			endelse for tal & person
tillægsform:	(ge) + stamme +	(e)t. <i>ge-</i> udgår, hvis første stavelse er tryksvag.	
lang tillægsform:	stamme +	-end	

B.1.5. **Stærke verber, hovedregel**

datid: ny stamme i stedet for -te
tillægsform: (ge) + ny stamme + (e)n
ellers = svage verber

B.1.6. Stærke verber, afvigelser i **nutid**, ental, 2. & 3. person

B.1.6.1. a i stammen, eks.: **fahren**: a → ä

ich	fahr-e	lauf-e
du	fähr-st	läuf-st
er	fähr-t	läuf-t
wir	fahr-en	lauf-en

B.1.6.2. e i stammen, eks.: **helfen**: nogen gange: e → i-lyd

ich	helf-e	les-e	geh-e
du	hilf-st	lies-t	geh-t
er	hilf-t	lies-t	geh-t
wir	helf-en	les-en	geh-en

Bydeform, ental får samme stammeændring og tilføjer da ikke –e
Eks: hilf mir, bitte!

B.1.7. Uregelmæssige, svage verber / **e-a-a-verber**:

navneform	nutid, sg, 3. p.	datid, sg, 3. p.	tillægsform
brennen	brenn-t	brann-te	ge-brann-t
senden	send-et	sand-te	ge-sand-t
denken	denk-t	dach-te	ge-dach-t
bringen	bring-t	brach-te	ge-brach-t

som brennen: kennen, nennen, rennen
som senden: wenden

B.1.8. **Hjælpeverberne** er uregelmæssige, især i nutid:

			sein	werden	haben	
nutid	sg	1. p.	bin	werd-e	hab-e	
		2. p.	bist	wir-st	ha-st	
		3. p.	ist	wir-d	ha-t	
	pl	1. p.	sind	werd-en	hab-en	
		2. p.	seid			
		3. p.	sind			
datid	sg	3. p.	war	wurde	hat-te	
bydeform	sg	3. p.	sei			
		pl.	2. p.	seid		
			3. p.	seien Sie		
tillægsform			ge-wes-en	(ge-)word-en	ge-hab-t	

B.1.9. **geworden / worden**

blevet hedder **geworden**, når det er hovedverbum i sætningen (når det står sammen med et navneord eller tillægsord).

Eks.: Er ist Direktor geworden.
Er ist krank geworden.
Er ist gesund geworden.

blevet hedder **worden**, når det er hjælpeverbum, altså når det bruges til at danne passiv (når det står sammen med en anden tillægsform)

Eks.: Die Ware ist gekauft worden
Die Ware ist verkauft worden.

B.1.10. **Mådesudsagnsordene + wissen**

- Regel 1: endelserne for tal & person er dem, vi kender fra datid. Men her bruges de også i nutid.
 Regel 2: nutid har stammeændring i hele ental.
 Regel 3: datid + tillægsform: omlyd falder væk.

navneform	nutid, sg, 3. p.	datid, sg, 3. p.	tillægsform
dürfen	darf	durf-te	ge-durf-t
können	kann	konn-te	ge-konn-t
mögen	mag	moch-te	ge-moch-t
müssen	muss	muß-te	ge-muß-t
sollen	soll	soll-te	ge-soll-t
wollen	will	woll-te	ge-woll-t
wissen	weiß	wuß-te	ge-wuß-t

B.1.11. **Konjunktiv af hjælpeverber, inkl. mådesudsagnsord**

wäre	ville være, kunne være
würde	ville; ville blive, kunne blive
hätte	ville have, ville gerne have, kunne have
dürfte	turde, kunne
könnte	kunne eventuelt
möchte	ville gerne (have)
müsste	burde
sollte	skulle, burde
wollte	brug hellere <i>würde</i>
wüßte	kunne vide, ville vide

Bøjes i tal & person som almindelig datid.

B.2. **NAVNEORD**

sg.	G	m. & n. navne	- (e)s
	n-bøjning	m.	(A.3.11.)
	ns-bøjning		(A.3.12.)
pl.	- "-	især m. & n.	
	-e "-e		
	-er "-er		
	-s		
	-(e)n	især f.	
D	-n	hvis flertalsformen ikke i forvejen ende på -n / -s	

B.3. **STEDORD**

B.3.1. **den bestemte artikel: der**

	m.	n,	f.	pl.
N	der	das	die	
A	den			
G	des		der	den
D	dem			

På samme måde: dieser, jeder, aller, welcher, solcher, jener, jener (A.5.14.)
 Desuden einer i navneagtig brug (A.5.15)

B.3.2. **den ubestemte artikel: ein**

Hankøn, nominativ, intetkøn, nominativ & akkusativ: ein
 Eks.: ein Mann, ein Haus.
 Ellers: som den bestemte artikel

Eks.: eine Frau
 das Selbstvertrauen eines Mannes

Flertal findes selvfølgelig ikke.
 På samme måde: kein & ejestedordene.

B.3.3. **de almindelige stedord**

kasus	sg.					pl.			
	1. p.	2. p.	3. p.			1. p.	2. p.	3. p.	- høflig tiltale
			m.	n.	f.				
N	ich	du	er	es	sie	wir	ihr	sie	Sie
A	mich	dich	ihn			uns	euch		
D	mir	dir	ihm		ihr			ihnen	Ihnen

B.3.4. **det henførende stedord: der**
 som den bestemte artikel (B.3.1.), undtagen "de lange former":

	m.	n.	f.	pl.
G	dessen		deren	
D				denen

B.3.5. ligeledes **wer**, wen, wessen, wem

B.4. **TILLÆGSORD**

har gradbøjning og bøjning i køn, tal & kasus efter det navneord, der hører til

B.4.1. **gradbøjning**

2. grad: -er
 3. grad: -(e)st-, findes kun bøjet (B.2.8-11 & 13.)

1.	2.	3.	- eller
klein	klein-er	am klein-st-en	der klein-st-e
schön	schön-er	am schön-st-en	der schön-st-e
teuer	teuer-er	am teuer-st-en	der teuer-st-e

Eks.: 2. Er ist kleiner als sein Bruder
 3. Er ist der kleinste (den mindste)
 Er ist am kleinsten (mindst)

B.4.2. nogle får omlyd, f.eks.:

alt	länger	am ältesten	der älteste
dumm	dümmer	am dümmosten	der dümmoste
groß	größter	am größten	der größte
jung	jünger	am jüngsten	der jüngste
kurz	kürzer	am kürzesten	der kürzeste
lang	länger	am längsten	der längste

B.4.3. nogle er **uregelmæssige**:

hoch	höher	am höchsten	der höchste
nah	näher	am nächsten	der nächste
gut	besser	am besten	der beste
viel	mehr	am meisten	der meiste

B.4.4. **mehr / mehrere**

mehr: 2. grad af *viel* (megen/meget) / *viele* (mange),
betyder *mere* / *flere* (end, ved sammenligning).
Bøjes ikke yderligere.
Eks.: Er trinkt immer mehr, als er verträgt.
Ich habe mehr Freunde als er.

mehrere: bruges næsten kun i flertal, betyder *flere* = *adskillige*
Eks.: Ich habe mehrere Freunde in Deutschland.

B.4.5. På tysk gradbøjes aldrig med *mere* og *mest*, kun med endelse.

Eks.: vorteilhaft vorteilhafter am vorteilhaftesten
praktisch praktischer am praktischsten

B.4.6. forstærkelse: meget

Er ist sehr tüchtig seht + 1. grad
Sie ist viel tüchtiger viel + 2. grad

B.4.7. sammenligningsord: som / end

Er ist dumm wie ein Rindvieh wie = som (ved 1. grad)
Er ist sogar dümmer als du als = end (ved 2. grad)

B.4.8. **tillægsordet bøjning i køn, tal & kasus: 5-e-bøjning**

	m.	n.	f.	pl.
N		-e		
A				
G			-en	
D				

B.4.9. **tillægsord bøjes foran navneord:**

1. 5-e-bøjning
2. dog skal det bestemte kendeords endelse om muligt forekomme 1 gang
dvs.: hvis kendeordet ikke har den. eller
hvis kendeordet helt mangler, så
overføres denne endelse til tillægsordet
3. dog er endelsen i **G**, m & n fast -en

- Eks.:
1. Haben Sie die preiswert**en** Waren im groß**en** Schaufenster gesehen?
Er schrieb seinem krank**en** Sohn einen lang**en** Brief
Er betrachtete jedes groß**e** Schaufenster der lang**en** Straße.
 2. Ein alt**er** Freund besuchte mich gestern.
Das ist kein gut**e**s Buch.
Sie hat ihr alt**e**s Auto verkauft.
Unser klein**er** Sohn ist verschwunden.
Euer neu**e**r Wagen hat wohl viel Geld gekostet?
Liebe Julia, lieb**e**r Rainer,
Mit freundlich**e**m Gruß
Er trinkt stark**e**n Kaff**e**
Er arbeitet mit groß**e**r Energie.
Möbliert**e** Wohnung zu günst**ig**e**m** Preis zu vermieten.
 3. Am 3. nächst**e**n Monats
Im Januar vorig**e**n Jahres

B.4.10. på samme måde **tillægsord** brugt **som navneord**

- Eks.:
1. der Alt**e**
ich wünsch**e** Ihnen alles Gut**e**
 2. er tut sein Best**e**s
ich weiß nichts Näh**e**res

B.4.11. sideordnede tillægsord bøjes ens

- Eks.:
1. Sie kaufte einen gut**e**n, preiswert**e**n Wagen.
 2. Sein Sohn ist ein groß**e**r, stark**e**r Junge.
Ich möchte ein Zimmer mit fließ**e**nd**e**m, kalt**e**m und warm**e**m Wasser.
andere	gute Freunde
einige	
mehrere	
verschiedene	
viele	
wenige	

B.4.12. Gradbøjning + tillægsordsbøjning

- Eks.:
1. Sie ist das schön-st-e Mädchen der Stadt.
 2. Ein schön-er-es Mädchen habe ich nie gesehen.

B.4.13. Tillægsform + tillægsordsbøjning

- Eks.:
- Die geliefert**e**n Waren sind in Ordnung (ge-liefer-t)
Mein beigeleg**t**e Muster sollte Ihnen die Qualität zeigen. (bei-ge-leg-t)
Das heulend**e** Kind nervte die Mutter so, dass... (heul-end)

B.5.

TALORD

mængdetal	ordenstal	
eins/ein	der erste	
zwei (/zwo)	der zweite	
drei	der dritte	
sieben	der sieb(en)te	
acht	der achte	
zwanzig	der zwanzigste	
einundzwanzig	der einundzwanzigste	
dreißig	der dreißigste	
vierzig	der vierzigste	
altså:	2 – 19: -te 20 – 100: -ste	+ tillægsordsbøjning

C.

ANALYSE

Nr.	led	tegn	ordklasse	form
1.	UDSAGNSLED	○	udsagnsord 1 eller flere	OVERENSSTEMMELSE med grundledet i tal & person
2.	GRUNDLED	×	navneord eller stedord	N
3.	GENSTANDSLED eller omsagnsled til grundled	△ ⊗		A N
4.	HENSYNSLED	□		D
	biled	~		biord
			tillægsord	ubøjet
			navneord	A / G
			forholdsordsforbindelse	
	fordobling	samme	navneord als / wie + navneord	samme kasus
	- navnetillæg			
	- sammenligning			
	FORHOLDSORDS- FORBINDELSE	====	forholdsord + navneord/stedord	A / D / G
	bindeord		sideordnende underordnende	
	tillægsagtige led (underled)		tillægsord kendeord navneord	bøjet efter navneordet i køn, tal & kasus G
			forholdsordsforbindelse	

C.1.

UDSAGNSLED (verballed, verbum) ○

er sætningens **1. led** og det vigtigste. Det udtrykker handlingen i sætningen. Det består af et **udsagnsord i nutid, datid eller bydeform**. Det kan også bestå af flere udsagnsord. Så står det ene i nutid eller datid.

NB: 1. led betyder ikke først i sætningen. Det betyder det første led, du finder, når du analyserer.

C.1.1.

Sætning

I bydeform kan udsagnsleddet alene danne en sætning.

Eks.: dansk: gå! drik!
tysk: geh! trink!
geht! trinkt!

Ellers kræves der til en sætning mindst **udsagnsled + grundled**.

C.2.

GRUNDLED (subjekt) ×

er altså sætningens **2. led** og det næstvigtigste. Det udtrykker, hvem eller hvad der udfører handlingen i sætningen. Det består af et (eller flere) **navneord eller stedord**. Kasus er **nominativ**.

Eks.:	dansk:	vi går × ○	tysk	wir gehen × ○
		vi køber × ○		wir kaufen × ○
		gå! ○		gehen Sie × ○

C.2.1.

Overensstemmelse mellem grundled & udsagnsled

i tal

Eks.:	dansk:	jeg køber × ○	tysk:	ich kaufe × ○
		vi køber × ○		wir kaufen × ○

og i person

Eks.:	dansk:	jeg køber × ○	tysk:	ich kaufe × ○
		du køber × ○		du kaufst × ○

Udsagnsleddet retter sig efter grundledet i tal & person. Sagt på en anden måde: grundledets tal & person bestemmer udsagnsleddets form. Endelserne ser du i **B.1.2**.

C.2.2.

foreløbigt & egentligt grundled (×) & ×

Det foreløbige grundled står oftest først i sætningen. Det kan udelades, uden at meningen ændres. På dansk hedder det **der** og er ubetonet. Det egentlige grundled er altid et navneord (eller stedord).

Eks.: der kører mange biler på vejene om søndagen
(×) ○ ×

På tysk hedder det foreløbige grundled **es**, men det udelades ofte.
Overensstemmelse: udsagnsleddet retter sig efter det egentlige grundled.

Eks.: es fahren viele Autos...
sonntags fahren viele Autos...
viele Autos fahren...

C.3.

GENSTANDSLED (objekt) Δ

er **2. led** i sætningen. Det udtrykker den eller det, handlingen er rettet imod. Det består af et (eller flere) **navneord eller stedord**. Kasus er **akkusativ**.

Eks.:	dansk:	han henter kuglepennen × ○ Δ
		jeg besøger dig × ○ Δ
	tysk:	er holt <u>den Kugelschreiber</u> × ○ Δ
		ich besuche dich × ○ Δ

C.3.1.

Ikke alle sætninger har genstandsled. Det afhænger af verbet, om sætningen kan have genstandsled. Verber, der kan tage genstandsled i akkusativ kaldes **transitive** (vt.), verber, der ikke kan tage genstandsled i akkusativ kaldes **intransitive** (vi.).

C.3.2

Genstandsled i dativ Δ (D)

Nogle få verber tager genstandsled i dativ, styrer dativ. De vigtigste er: *danken, dienen, helfen* og sammensætninger med *entgegen-*.

Eks.: Ich helfe dir
 × ○ Δ(D)
 Wir danken **Ihnen**
 × ○ Δ(D)
 Womit kann ich **Ihnen** dienen
 ○ × Δ(D) ○
 Wir sehen Ihrem Brief entgegen
 × ○ Δ(D) ○
 Ich bin froh, dass Sie mir entgegenkommen werden
 × Δ(D) ○

Ordbogen har flere måder at vise det på:

danken vi. + **D**
 danken + **D**
 e-m danken hvor e-m betyder einem (viser dativ)
 einem für etwas d.
 womit kann ich Ihnen dienen

C.3.3.

Omsagnsled til grundled (prædikat til subjekt) ⊗

er også **3. led** i sætningen. Verberne er *at være* og *at blive*, på tysk **sein, werden og bleiben**. De tager ikke genstandsled, men omsagnsled. Omsagnsleddet udtrykker en ny betegnelse for eller egenskab ved grundleddet (× = ⊗)

Navneord som omsagnsled står i **nominativ** (× = ⊗).

Eks.: Er ist mein bester Freund
 × ○ ⊗
 Er wird wahrscheinlich der Weltmeister des Jahres
 × ○ ⊗

C.3.3.1

Tillægsord som omsagnsled **bøjes ikke**. Sagt på en anden måde: tillægsord, der står alene, bøjes ikke.

Eks.:	dansk:	han er gammel huset er gammelt de er gamle	tysk:	er ist alt das Haus ist alt sie sind alt
-------	--------	--	-------	--

C.3.3.2.

bemærk udtrykkene:

det er mig × ○ ⊗	ich bin es × ○ ⊗
der er <u>mange mennesker</u> her (×) ○ ×	es sind <u>viele Menschen</u> hier (×) ○ ×
- eller, hyppigere:	es gibt <u>viele Menschen</u> hier × ○ Δ

C.3.4.

Omsagnsled til genstandsled (prædikat til objekt) (Δ)

Eks.: jeg kalder ham en dygtig sælger
 × ○ Δ (Δ)
 ich nenne ihn einen tüchtigen Verkäufer

NB ich mache Sie darauf **aufmerksam**, dass...
 × ○ Δ (Δ)

C.4.

HENSYNSLED (indirekte objekt) □

er **4. led** i sætningen. Du skal altså som regel finde et 3. led (genstandsled eller omsagnsled), inden du kan begynde at tænke på hensynsled. Det består af et (eller flere) **navneord eller stedord**. Kasus er **dativ**.

Eks.: dansk: han sender **mig** kataloget
x ○ □ Δ
vi giver **repræsentanten** ordren
x ○ □ Δ
bliver det **dig for broget**?
○ x □ ⊗
tysk: er schickt mir den Katalog
wir erteilen **dem** Vertreter den Auftrag
wird es **dir** zu bunt?

Det kan være svært at kende forskel på genstandsled og hensynsled. Her er 3 regler, der siger noget typisk om hensynsled, selv om de ikke passer hver gang:

1. Hensynsleddet er oftest en person (mig, repræsentanten, dig)
2. Hensynsleddet kan tages væk, uden at sætningen bliver noget væs
- han sender kataloget
- vi giver ordren
- bliver det for broget?
3. Du kan sætte *til* eller *for* foran hensynsleddet
- han sender kataloget til mig
- bliver det for broget for dig?

Regel 2 siger også, at langt fra alle sætninger har hensynsled

Regel 3 siger også, at en dansk forholdsordsforbindelse med *til* eller *for* tit kan laves om til hensynsled på tysk

C.5.

Biled udtrykker tid, sted eller måde ~

C.6.

Fordobling af led: samme kasus som det led, der fordobles.

C.6.1.

Navnetillæg (apposition): fordobler et navneord (eller sted) med ny betegnelse eller nærmere beskrivelse, ofte mellem kommaer.

Eks.: dansk: Frederiksen, den gamle købmand, var her i går
x x ○
jeg kender hr. Petersen, den unge repræsentant
x ○ Δ Δ
tysk: Frederiksen, der alte Kolonialwarenhändler, war gestern hier
Ich kenne Herrn Petersen, den jungen Vertreter

C.6.2.

Sammenligningsled: fordobling med *som* eller *end*, på tysk: **wie** eller **als**.

Eks.: dansk: han er lige så dygtig som sin bror
x ○ (x)
han arbejder hurtigere end sin far
x ○ (x)
jeg elsker ham som min egen søn
x ○ Δ (Δ)
tysk: er ist genauso tüchtig wie sein Bruder
er arbeitet schneller als sein Vater
ich liebe ihn wie meinen eigenen Sohn

D.2.

GENITIV

Eks.: købmandens forretning er gammeldags

g x ○
ejefald overled

1. dansk ejefald → tysk genitiv; købmandens → des Kolonialwarenhändlers
2. genitiven kommer efter overleddet
3. overleddet får bestemt kendeord: kasus bestemmes ved analyse

Eks.: der Laden des Kolonialwarenhändlers ist altmodisch

x g ○
overled genitiv

Eks.: die Türme der Kirche sind hoch

x g ○

ich kenne den Inhaber des Geschäfts

x ○ Δ g

D.2.1.

Genitiv af **navne** som på dansk

Eks.: Peters Hut, Anettes Tasche, Hamburgs Hafen

ved geografiske navne dog ofte efterstillet,

Eks.: der Hafen Hamburgs, die Industrie Deutschlands

D.2.2.

En dansk forholdsordsforbindelse kan ofte omskrives til tysk genitiv.

Eks.: prisen på varen

kopien af brevet

modtagelsen af varerne

varens pris

brevets kopi

varernes modtagelse

der Preis der Ware

die Kopie des Briefs

der Empfang der Waren

D.3.

FORHOLDSORDSFORBINDELSE

D.3.1.

Forholdsord + A

durch, für, gegen, ohne, um

+ fob, cif, franko, frei

D.3.2.

Forholdsord + D

aus, außer, bei, binnen, gegenüber, gemäß, mit, nach, samt, seit, von, zu

+ ab

D.3.3.

Forholdsord + G

während, wegen, statt,

abzüglich, zuzüglich.

einschließlich, ausschließlich

D.3.4.

Forholdsord + G/D efter behag

trotz, laut

D.3.5.

Forholdsord + A/D

an, auf, hinter, in, neben, über, unter, vor, zwischen

D.3.5.1. **retning** (hvorhen?): **A**

- Eks.: er stieg **auf das** Pferd
sie ging **ins** Haus
er ging **ans** Fenster und sah auf die Straße
das Kind fiel **ins** Wasser
jetzt fliegen wir **über die** Alpen
ich muss **auf die** Toilette
- NB setzen, legen, stellen, hängen + forholdsord + **A**
- Eks.: setz dich **auf den** Stuhl!
er legte sich **ins** Bett
er stellte den Besen **in den** Schrank
wir hängen das Bild **an die** Wand
- NB kommunikationsverber som
liefern, schicken, senden, telegrafieren, verkaufen:
an + **A**
- Eks.: wir senden unsere Artikel direkt **an den** Verbraucher

D.3.5.2. **sted** (hvor): **D**

- Eks.: der Chef ist **im** Büro
er stand **hinter dem** Schalter [skranken]
du sitzt **auf meinem** Hut
wir sind **im** Wasser gewesen
ich ging **neben ihm**
die Kinder laufen **im Garten** umher
- NB ankommen, eintreffen in + **D**
- Eks.: er kam spät **in der** Stadt an
die Waren trafen gestern **in unserem** Lager ein

D.3.5.3. i **billedlig betydning** bevares forestillingen om retning (**A**) eller sted (**D**)

- A** ich **denke** immer **an dich**
er **glaubt** fest **an den** lieben Gott
wir machen uns **auf den** Weg
er **verliebte** sich sofort **in sie**
dürfen wir **Sie an den** Liefertermin erinnern?
das ist **auf einen** Fehler **zurückzuführen**
- D** ich **war auf** der Reise
das **beruht auf** einem Fehler

D.3.5.4. i overført betydning er der ikke længere nogen forestilling om retning/sted:

- auf, über + **A**
de 7 andre + **D**
- Eks.: **A** er **beschwert sich über** die Qualität
er **besteht auf** sofortige Lieferung
D er **zweifelte an** der Existenz Gottes
wir liefern **vor dem** 23. März

Ordbogen kan tit hjælpe: slå op under "overleddet" (beschweren, bestehen, zweifeln).

D.3.6 På dansk kan forholdsordsforbindelser skilles ad

Eks.: **hvem** kører du **med**?
varerne, **som** han talte **om** i går, er mangelfulde
Dukken, **hun** leger **med**, er ny

På tysk kan **forholdsordsforbindelse aldrig skilles** ad

Eks.: **mit wem** fährst du?
die Waren, **von denen** er gestern sprach, sind mangelhaft
die Puppe, **mit der** sie spielt, ist neu

D.3.7. **Forholdsord + almindeligt stedord (A.5.3.):**
kun om personer, ved ting omskrives med **da(r)-**

Eks.: Sie hat einen neuen Freund gefunden. Heute abend kommt sie mit ihm.
Sie hat einen neuen Wagen gekauft. Heute abend kommt sie damit.

D.3.8. **Forholdsord** kan ikke styre **navneform / bisætning**. I stedet omskrives med **da(r)-**

Eks.: er hat nichts **gegen** den Plan
men: er hat nichts **dagegen**, morgen zu kommen
er hat nichts **dagegen**, dass wir morgen kommen
Eks.: ich bin **mit** dem Plan zufrieden
men: ich bin **damit** zufrieden, dass er morgen kommt
eller forholdsordet **udelades**:
ich bin zufrieden, dass er morgen kommt
Eks.: ich bitte Sie **um** einen Gefallen
men: ich bitte Sie, mir ein Angebot zu machen

D.4. **Diverse ordstillingsregler**

D.4.1. **Biled. tid før sted**

Eks.: jeg var i København i går
ich war gestern in Kopenhagen

D.4.2. **Almindelige stedord i A/D** rykker langt frem i sætningen

Eks.: Vi har i dag per bane, fragtfrit dansk/tyske grænse, sendt **Dem** 200 tasker.
Wir haben **Ihnen** heute mit der Bahn frachtfrei dänisch/deutsche Grenze 200 Taschen geschickt.

D.5. **TIDSANGIVELSER** kan være alle mulige led i sætningen.

Eks.: der 12. Mai ist ein Freitag
x ○ ⊗
heute haben wir den 1. Mai
~ ○ x Δ

Kasus bestemmes så ved analyse. Men de er tit **biled** (A.6.). Så gælder:

D.5.1. Tidsangivelser står i **A**

Eks.: ich muss **einen Monat** warten
er kommt fast **jeden Tag**
er reiste **vorigen Freitag** ab [i fredags]
ich komme **nächsten Donnerstag** [på torsdag]
Kopenhagen, **den 15. Dezember** 19...
Peter ist **einen Monat** jünger als sein Vetter

D.5.2. eller tidsangivelser udtrykkes med **forholdsordsforbindelse**

Eks.: unser Vertreter wird Sie **am 11. März** besuchen
Peter ist **um einen Monat** jünger als sein Vetter
im Jahre 1983 wurde die neue Filiale eröffnet
vor einem Jahr [for et år siden]
binnen 14 Tagen [inden / i løbet af 14 dage]
in einem Jahr [om et år]
Ihr Brief **vom 10. Mai** [af (den) 10. maj]

D.5.3. eller tidsangivelser udtrykkes med **biord**: heute, morgen, gestern, heute abend (i aften), heute morgen (i morges), gestern abend, morgen früh, abends (især = hver aften).

D.5.4. Måneders navne har bestemt kendeord. *Januar* hedder altså **der Januar** osv. (eks.: D.5.1-2.).

D.5.6.

Anfang	i begyndelsen af	/ primo
Mitte	i midten af	/ medio
Ende	i slutningen af	/ ultimo
Eks.:	Anfang dieser Woche	
	Mitte nächsten Jahres	
	Endes dieses Monats	
dog	+ måned uden kendeord/kasus	
Eks.:	wir liefern	Anfang August
		Mitte Oktober
		Ende Juni

D.5.7. **Verbets tid ved seit & schon**

Eks.: 1. Werner **har arbejdet** i Danmark i et år (, men nu er han rejst hjem til Tyskland)
2. Werner har arbejdet i Danmark i et år (, og han bliver her nok to år endnu)
tysk: 1. Werner hat ein Jahr lang i Dänemark gearbeitet (, aber jetzt ist er nach Deutschland zurückgefahren)
2. Werner **arbeitet seit** einem Jahr in Dänemark (, und er bleibt wohl noch zwei Jahre hier)
Sætning med handling, der har været og stadig varer:

<i>i + tidsangivelse</i>	→	seit + D
dansk førnutid/førdetid		nutid / datid
Ligeledes med biordet schon		

Eks.: hvor længe **havde** De **været** her, da De traf deres forlovede?
tysk: wie lange **waren** Sie **schon** hier, als Sie Ihre Verlobte trafen?